

Söndag 17 februari

Vid tretiden på eftermiddagen anlände vi till vårt hotell i Berlin-Kaiserdam. Som ambitiösa och ansvarsställande lärare begav vi oss direkt till stadsdelen Reinickendorf för att undersöka omgivningarna kring hotell Bongard där vi skall bo med elever i april. Hotellet visade sig vara helt i sin ordning och är beläget nära en U-Bahnstation på cirka tjugo minuters resavstånd från Alexanderplatz. Därefter ägnade vi oss sightseeing i Berlin by night, trots att klockan bara hunnit bli lite över sex. Resans första kväll avslutades med en sann Berlinklassiker: Eisbein mit Sauerkraut und Kartoffeln.

Måndag 18 februari

Under våra turer till Berlin brukar vi alltid göra en liten utflykt. I år bar det av till den gamla preussiska fästningsstaden Küstrin på Oders östra strand, det vill säga i nuvarande Polen. Vårt mål var resterna av den gamla fästningen, som en gång utgjort en av stödjepunkterna i Preussens försvar. Fästningen skadades svårt under det andra världskriget och sedan sprängde polackerna det mesta av det som återstod. Besöket var trots detta mycket intressant och vi kände verkligen historiens vingslag. Här satt nämligen Fredrik den store fängslad som ung. Fredriks stränge fader hade kommit på sin son med att läsa filosofi, spela flöjt och annat som ansågs opassande för en preussisk officer och tronarvinge. Den unge Fredrik försökte lämna landet tillsammans med sin officerskollega löjtnanten Hans Herman von Katte. Flykten slutade i Küstrins fästning för de båda ynglingarna. Kronprins Fredrik tvingades bevittna sin väns avrättning samt tillbringa några ångestfyllda veckor i fästningens fängelsehåla. Det var straffet för överdriven kulturkonsumtion på den tiden. Kunglig preussisk barnuppfostran!

Küstrin är även intressant med tanke på andra världskriget. På denna ort och på några andra ställen gick Sovjettrupperna över floden Oder för att sedan avancera ytterligare cirka trettio kilometer till Seelower Höhen. Här stod det sista stora slaget på östfronten innan Röda armén ”befriade” Berlin och våldtog större delen av dess kvinnliga befolkning. I dagens Küstrin finns ett minnesmärke och en sovjetisk krigskyrkogård som minner om övergången över Oder. Küstrin är emellertid inte bara elände. Strax intill den plats där de sovjetiska trupperna korsade Oder ligger den numera övergivna tysk-polska gränsstationen. Med andra världskriget i huvudet låg det nära till hands att associera till den klassiska bilden av tyska soldater som lyfte bort gränsbommen 1939. Nu är det 2008 och begreppet öppna gränser har fått en helt annan och positiv innebörd för Europas del. Polen är en del av EU, medlem i Schengen och i Küstrin fungerade euron utmärkt även om Polen inte är med i valutaunionen. Utvecklingen går trots allt åt rätt håll.

Resan tillbaka till Berlin var i sig en intressant upplevelse, eftersom vi följde sovjettruppernas framryckningsväg vintern 1945. Riktigt intressant blev det när vi passerade Seelower Höhen – målet för förra årets utflykt. Från tåget kunde vi tydligt se höjdsträckningen och insåg direkt platsens strategiska betydelse. Detta gav upphov till ett intressant meningsutbyte amatörstrateger emellan. Lyckligtvis verkade ingen av medpassagerarna förstå svenska!

”Hemma” i Berlin ägnades resten av dagen åt Berlinmurens sträckning längst Bernauer Strasse. Vi besökte Mauerpark, såg minnesplattor över tunnlar under muren samt platsen där NVA-korpralen Conrad Schuman hoppade över taggtråden i full uniform – en klassisk bild, som för övrigt pryder en av väggarna på samhällsinstitutionen. En promenad längst Bernauer Strasse torde vara ett lämpligt inslag i vår kommande resa med elever. Mycket historia och

många människoöden finns här på mycket kort avstånd. En viktig källa för vår guidning kommer att vara Frederic Taylors nyligen utgivna bok Berlinmuren, som vi alla läst. Efter att ha avslutat gårdagen med en kulinarisk Berlinklassiker var det nu dags för en bayersk dito: Wurstparade mit Sauerkraut och Kartoffelpuree. Den delikata maten åtföljdes naturligtvis av en lika klassisk Paulaner Münchner Hell, serverad i traditionella Mass. Världen är inte bara Berlin, det finns ju Bayern också!

Tisdag 19 februari

Dagen inleddes i Volkspark Friedrichshain, en av stadens många gröna lungor. Parken anlades i mitten på 1700-talet av Fredrik den store. Efter gatustriderna i samband med revolutionsförsöket 1848 begravdes de stupade demokraterna i parkens utkant. När oroligheter bröt ut igen 1918 begravdes de stupade socialisterna på samma ställe. Under andra världskriget användes parken med dess öppna yta som stridställning för ett lv-batteri – fritt skottfält 360 grader. Efter kriget gjorde ”DDR”-myndigheterna om parken i sin smak. Ett vedervärdigt fullt monument hedrar de tyskar som deltog i det spanska inbördeskriget på den sovjetstödta republikens sida. Vidare har parken ett polskt monument, som hyllar Polens frihetskamp under det andra världskriget samt den eviga vänskapen mellan Folkrepubliken Polen och det så kallade DDR under Moskvas beskydd. Att Röda armén stod öster om Weichsel och tittade på när tyska trupper brutalt krossade Warszawaupproret nämns inte med ett ord. Inte heller nämns samstämmigheten i nazisternas och kommunisternas polska politik, som tydligt manifesterades i Molotov-Ribbentrop pakten. Det senaste tillskottet i parkens monument är en byst av dess grundare – Fredrik den store. Att denna tillkomst efter murens fall och Östtysklands kollaps behöver väl knappast nämnas. Sammantaget utgör Volkspark Friedrichshain en mycket intressant sammanfattning av den tyska historien från 1700-talet fram till idag.

Eftermiddagen gick i museernas tecken. Vi började på Deutsches Historisches Museum i det gamla tyghuset på Unter den Linden. Här finns hela den tyska historien dokumenterad i ett enda museum. Vi koncentrerades oss på historien efter Napoleonkrigen och diskuterade vad vi skall visa upp för eleverna i april. Detta museum är ett måste för en historisk klassresa till Berlin. Det är elevvänligt med många intressanta utställningsföremål, som på ett utmärkt sätt levandegör det vi pratat om i klassrummet.

Dagens andra museum var det delvis omgjorda Stauffenbergmuseet i det hus som tidigare inrymde Oberkommando des Heeres. Här visas Stauffenbergs och andras motstånd mot nazismen. Utställningen är i och för sig intressant, men den innehåller många dokument och av naturliga skäl väldigt få utställningsföremål. Museet erbjuder en bra fortbildning för historie- och samhällslärare, men är inget att visa upp för elever. Möjligen kan man göra ett kort stopp inne på OKH:s bakgård där en bronskrans minner om platsen där Stauffenberg och några av de sammansvurna avrättades omedelbart efter attentatet den tjugonde juli 1944. En intressant detalj är att Österrikes ambassad ligger på samma gata och har adressen Stauffenbergstrasse 1. En liten pikant detalj med tanke på hur mycket Hitlers landsmän motsatte sig den nazistiska överhögheten. Dagen sista museum var Neue Nationalgalerie där vi i första hand betraktade tavlor från ”DDR”-tiden. Vårt besök på detta tavelgalleri blev dock mycket kort. Vi var ju alla väl medvetna om följderna av överdriven kulturkonsumtion i Preussen.

Onsdag 20 februari

Vi inledde dagen med att gå till fots från hotellet ut till Olympiastadion. På vägen passerade vi Theodor Heuss Platz, uppkallad efter Västtysklands förste president. Här brinner den eviga lågan till minne av de tolv miljoner tyskar som tvangs lämna sina hem i Östeuropa. Vissa av dem, de så kallade Heimatvertriebenen, utvisades i ordnade former under överinseende av segrarmakternas arméer - den brittiska och amerikanska inkluderade. ”Aldrig mer fördrivning” lyder texten på monumentet.

Ett annat torg på väg mot Olympiastadion är tillägnat den kände officeren general Friedrich Wilhelm von Steuffen, den man som räddade den amerikanska armén under frihetskriget mot engelsmännen och som har blivit något av vår idol. En preussare som stred för den första moderna demokratiska staten och vars statyer finns både i Washington och i Berlin.

På Olympiastadion började vi med att gå runt själva stadion för att titta på den nazistiska arkitekturen. Ruggigt och intressant var Majfältet väster om själva stadion. Detta är ett enormt stort fält med den så kallade Langemarckhalle i bakgrunden. Vid Langemarck i Belgien mejade briterna ner flera tusen unga tyska studentbeväringar under inledningskedet av det första världskriget. Detta har sedermera gått till historien som das Kindermord bei Langemarck. Nazisterna såg det dock inte på det sättet. För dem symboliserade Langemarck ungdomens offervilja och bredvillighet att dö för sitt land och sedermera sin nazistiska övertygelse. Kopplingen mellan idrott och krig är ett genomgående tema i hela det gamla olympiaområdet. Vi fortsatte vår vandring runt hela området och passerade en stor amfiteater inte alldeles olik den vi såg i Nürnberg sommaren 2007. Här visades naziinspirerade skådespel under Hitlertiden. Amfiteatern användes emellertid även efter tredje rikets kollaps. Fotografier visade hur die Heimatvertriebenen och deras ättlingar samlades här iklädda folkdräkt under 50- och 60-talen. Om det finns gott om tid är Olympiastadion väl värt ett besök med elever. Skulle det slumpa sig så att stadens stolthet, Hertha BSC Berlin, har hemmamatch är det helt klart något för eleverna. Skulle det dessutom vara så att FC Bayern München står för motståndet är ett besök på stadion självklart obligatoriskt – annars blir det IG!

Efter att ha besökt Olympiastadion tog vi U-Bahn genom hela staden ut till Pankow i det gamla Östberlin. Här tittade vi på de forna partipamparnas flotta villor fjärran från de fula Plattenbau där arbetets hjältar, hjältinnor och vanliga Volksgenossen tvingades bo. Efter Ungernupproret 1956 ansågs Pankow inte vara tillräckligt säkert för bonde- och arbetarstatens främsta företrädare. Många av dem mindes säkert Berlinupproret 1953 då de tvingade fly undan det egna folket till tryggheten bakom de sovjetiska bajonetterna i militärförläggningen Karlshorst. Tyvärr kunde inte makthavarna välja ett nytt folk när det gamla trilskades, för att lätt parafasera Bertold Brech. Istället valde de att flytta till Wandlitz fyra mil norr om Berlin. Berlinhumorn döpte platsen till Volvograd efter de mörkblå Volvolimousiner, som utan hänsyn till fartgränser eller andra hindrande trafikregler transporterade Honeckers pojkar mellan de osande Trabanterna till och från Berlin. Runt partipamparnas hus byggdes redan i slutet på femtiotalet en två meter hög mur. Honecker tog det säkra före det osäkra och murade in sig och de sina innan han murade in resten av befolkningen! Lyxvilorna i Wandlitz står fortfarande kvar och området är numera öppet för allmänheten. Dit skall vi åka under en framtida resa.

Efter att ha intagit en Currywurst i Pankow fortsatte vi in till de centrala delarna av Berlin och besåg Anhalter Bahnhof samt Topografie des Terrors. Till det sistnämnda stället skall vi definitivt ta elever i april. Vi kan bara hoppas att den tillfälliga utställningen om Wilhelmstrasse och det gamla Gestapohögkvarteret finns kvar då. Den är mycket sevärt.

Dagen avslutades med resans absolut största kulinariska höjdpunkt – en välgrillad och synnerligen välsmakande Schweinshaxe. Dock förfasade vi oss över att en restaurang som marknadsför sig som bayersk saknade såväl Müncher Hell som Masskrüge. Förfallet har inga gränser, men å andra sidan restaurangen i fråga låg ju norr om Donau.

Torsdag 21 februari

Vår sista dag i Berlin ägnades åt en synnerligen givande promenad längst före detta Stalinallee som sedermera döpts om till Karl Marx Allee, vilket den fortfarande heter. Den två och en halv kilometer långa paradgatan är ett enda stort monument över kommunisttiden i östra Tyskland. Stalinarkitekturen, eller som amerikanerna säger, The Wedding Cake Architecture, dominerar totalt. Här hölls de stora första majparaderna med röda fanor, stridsvagnar, fälthaubits och käcka banderoller såsom: jag är med i landets största fredsrörelse – DDR:s armé. Numera finns det ett trettiotal informationsskyltar längst hela gatan som upplyser om de olika byggnader och annat av intresse från den tiden,

Vi avslutade vårt besök i Berlin precis som vi inledde det – med ännu en kulinarisk klassiker: Boulette. En sak är definitivt säker. Detta var inte vår sista Boulette, Currywurst eller Eisbein. Vi kommer tillbaka. Wir haben einen Koffer in Berlin...